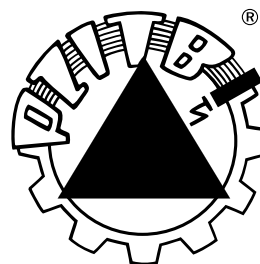

Informator Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa

Rok Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa

Jubileusz 75-lecia PZITB

XLIII Krajowy Zjazd Delegatów PZITB, obradujący 6–7 czerwca 2008 roku w Krakowie, podjął uchwałę dotyczącą obchodów 75. rocznicy PZIB-PZITB. W tej uchwale zapisano m.in.: W 2009 roku mija 75. rocznica powstania w Polsce pierwszej organizacji inżynierów pod nazwą Polski Związek Inżynierów Budowlanych. Zebrani delegaci zgodnie stwierdzają, że rocznica powstania tej organizacji, jako przewodnika ideowego Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, powinna być godnie uczczona. [...] Jako motto działania przyjmuje się znane hasło Stanisława Staszica „Być narodowi użytecznym”. Zarząd Główny PZITB podjął 16 września 2008 r. uchwałę w sprawie obchodów Jubileuszu 75-lecia PZITB i postanowił, że rok 2009 będzie w Stowarzyszeniu traktowany szczególnie – jako „Rok PZITB”. Trzeba nadmienić, że 4–5 maja 1934 roku odbył się w Warszawie Zjazd Założycielski Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych (PZITB). Z kolei Polski Związek Inżynierów i Techników Budow-

nictwa (PZITB) został utworzony na Zjeździe Organizacyjnym 14–15 czerwca 1948 r. w Warszawie, w wyniku połączenia PZIB oraz utworzonego w 1947 r. NOT-owskiego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Budownictwa. Zbliżające się obecnie 75-lecie PZITB to efekt uchwały Zarządu Głównego Związku z 2 lutego 1993 r. w sprawie uznania ciągłości ruchu stowarzyszeniowego inżynierów i techników budownictwa, a następnie przyjęcia w statucie uchwalonym 2 marca 1996 roku przez Nadzwyczajny XXXVI Krajowy Zjazd Delegatów PZITB w Białymstoku (obradujący pod przewodnictwem kolegi prof. Janusza Kaweckiego) zapisu stwierdzającego, że PZITB jest kontynuatorem Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych, utworzonego w maju 1934 r.

* * *

Mając na uwadze Jubileusz 75-lecia Związku, Kolegium Redakcyjne „Informatora PZITB”, dołączanego obecnie do czasopism „Inżynieria i Budownictwo” oraz „Przegląd Budowlany”,

postanowiło publikować opracowania związane z historią ruchu stowarzyszeniowego budowlanych, w tym PZIB oraz PZITB, a także dotyczące działań i twórczych osiągnięć zarówno dawnych polskich budowniczych, jak też współczesnych twórców w zakresie budownictwa.

Kolegium Redakcyjne oczekuje też nadsyłania opracowań przypominających ważne wydarzenia w pracy stowarzyszeniowej agend i Oddziałów PZITB, jak też zawierających refleksje na temat osiągnięć i działań przyszłościowych naszego Stowarzyszenia.

W niniejszym zeszycie „Informatora PZITB” podjęto próbę przedstawienia ważniejszych faktów z historii ruchu stowarzyszeniowego w okresie poprzedzającym powstanie Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych.

Z kart historii ruchu stowarzyszeniowego budowlanych przed utworzeniem Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych

Źródła informacji

Przedstawienie choćby krótkiej historii ruchu stowarzyszeniowego budowlanych i jego dokonań jest niewątpliwie niełatwe, a wybór faktów oraz informacji w tym zakresie będzie zawsze subiektywny. Taka refleksja musi się nasuwać wówczas, gdy podejmuje się próbę zapisywania tego, co tworzyły poprzedzające nas pokolenia, działające w Polsce pod zaborami i dopiero od 11 listopada 1918 r. w wolnej Ojczyźnie, która po 123 latach niewoli odzyskała niepodległość.

Informacje przytoczone w niniejszym opracowaniu zostały zaczerpnięte z literatury wymienionej w „Piśmiennictwie” zamieszczonym na końcu tekstu. Trzeba zaznaczyć, że pierwsze opracowanie dotyczące historii PZITB, w postaci „Kroniki Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa 1934-1948-1974” [3], zostały przygotowane w 1975 roku. Było ono dziełem działającego wówczas Komitetu Historii PZITB (pod przewodnictwem kolegi *Janusza Rajewskiego*), a autorami podstawowych materiałów byli koledzy *Stanisław Bęć*, *Antoni Kobyliński*, *Władysław Skoczek*, *Jan Zawistowski* i *Józef Zielonka*.

Drugiemu, zmienionemu i nieco rozszerzonemu wydaniu opracowania, opublikowanemu w 1987 r., nadano tytuł „Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa – rys historyczny 1934-1948-1984” [6]. Było ono przygotowane przez działającą wówczas Główną Komisję Historii PZITB (pod przewodnictwem kolegi *Janusza Rajewskiego*); opracowanie to wykonali koledzy *Stanisław Michotek*, *Eugeniusz Olszewski*, *Janusz Rajewski* i *Jan Zawistowski*.

Wiele informacji dotyczących Stowarzyszenia ujęto również w wydanej w 1990 r. „Kronice Oddziału Warszawskiego PZITB”, opracowanej przez kolegów *Henryka Stochela* i *Antoniego Podczaskiego* [7]. Informacje dotyczące ruchu stowarzyszeniowego budowlanych były też przedstawiane na łamach „Inżynierii i Budownictwa”, m.in. przez kolegę prof. *Władysława Kuczyńskiego* (por.[4]) oraz kolegów *Andrzeja B. Nowakowskiego* i *Stefana Pyraka* (por.[5]), a także innych działaczy.

Z kart historii

Przypominając obecnie historię ruchu stowarzyszeniowego warto przytoczyć zapisaną w XVII wieku myśl *Rene Descartesa*, który w swoich rozważa-

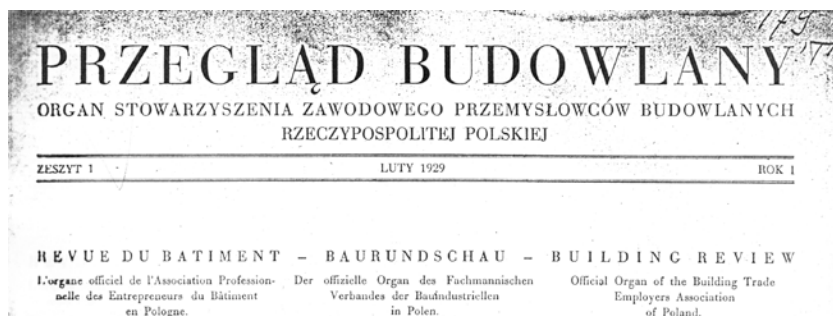
niach etycznych stwierdził: *wprawdzie każdy z nas jest osobą odrębną od innych, a w konsekwencji interesy każdego z nas są w jakiejś mierze odrębne od interesów pozostałych ludzi, jednak trzeba uświadomić sobie, że nie można bytować samotnie ...*

Spółeczność techniczna – w obliczu gwałtownego w XIX wieku rozwoju nauk matematyczno-fizycznych i techniki – zaczęła dążyć do łączenia się, do tworzenia stowarzyszeń i związków. Samotne rozwiązanie problemów zawodowych i środowiskowych stawało się trudne, a nawet niemożliwe. Początkowo powstawały organizacje ogólnotechniczne, które dopiero w miarę rozwoju i specjalizacji dzieliły się na stowarzyszenia branżowe. Za najstarszą w świecie organizację ogólnotechniczną uznaje się powstałą w 1818 roku w Anglii Stowarzyszenie Inżynierów Cywilnych (Institution of Civil Engineers); por. [5, 6, 7]. Drugim było Stowarzyszenie Inżynierów Niemieckich (Verein der Deutschen Ingenieure), powstałe w roku 1840 [7]. Potem utworzono podobne organizacje w innych krajach Europy Zachodniej.

Wiek XIX, w którym w świecie powstał i rozwijał się ruch stowarzyszeniowy, to w Polsce rządy zaborców, którzy utrudniali, a nawet uniemożliwiali tworzenie polskich organizacji technicznych. Dlatego powstawały one początkowo na emigracji, a potem głównie w stosunkowo liberalnym zaborze austriackim.

Wśród tych organizacji były m.in. [7]: Towarzystwo Pomocy Naukowej w Paryżu (powstałe w 1832 r.), Towarzystwo Politechniczne Polskie w Paryżu (1835 r.), Towarzystwo dla Pielęgnowania i Rozpowszechniania Wiadomości Technicznych, Przemysłowych i Przyrodniczych we Lwowie (1866 r.), Towarzystwo Nauk Ścisłych w Paryżu (1870 r.).

W tamtym czasie niewątpliwie istotny wpływ na rozwój nauki i techniki miało utworzenie w roku 1844, na wzór wiedeński, Akademii Technicznej we Lwowie (ze Szkoły Realnej istniejącej od 1817 roku), wówczas z językiem wykładowym niemieckim. Była to dziesiąta uczelnia techniczna w Europie. W roku akademickim 1871/1872 wprowadzono język polski jako wykładowy, a w roku następnym Akademia uzyskała prawa wyboru rek-

Winieta pierwszego zeszytu „Przeglądu Budowlanego”

Winieta „Inżynierii i Budownictwa” z roku 1880 [2]

tora i przeprowadzono reorganizację studiów. Powstały trzy odrębne szkoły zawodowe: pięcioletnie Szkoły Inżynierii i Budownictwa oraz trzyletnia Szkoła Chemii Technicznej [1].

Inicjatywa utworzenia pierwszej w Polsce organizacji inżynierskiej wyszła od inżyniera budowlanego *Wincetego Kühna* w 1862 r., starszego radcy budownictwa Dyrekcji Skarbowej we Lwowie, stolicy terenów zaboru austriackiego, zwanych Galicją [6]. Organizacją tą było Towarzystwo dla Pielęgnowania i Rozpowszechniania Wiadomości Technicznych, Przemysłowych i Przyrodniczych. Jego prezesem był dyrektor Lwowskiej Akademii Technicznej, *Aleksander Reisinger*. Towarzystwo miało początkowo charakter prywatny i dopiero po dwóch latach, a więc po upadku Powstania Styczniowego, wystąpiono o jego legalizację, której władze austriackie udzieliły w lutym 1866 r. Towarzystwo przestało działać w 1874 r.

Jednak już w trzy lata później (w 1877 r.) utworzono we Lwowie – całkowicie polskimi siłami – Towarzystwo Ukończonych Techników, przemianowane później na Polskie Towarzystwo Politechniczne; jego organem był miesięcznik „Dźwignia”, wydawany w latach 1877–1882 [7]. Towarzystwo zorganizowało swe oddziały w Przemyśle, Stanisławowie i Tarnowie, natomiast w konkurującym ze Lwowem Krakowie powołano (również w 1877 r.), z inicjatywy *Macieja Moraczewskiego*, dyrektora Miejskiego Budownictwa w Krakowie, Krakowskie Towarzystwo Techniczne; organem towarzystwa było „Czasopismo Techniczne”. Wybudowany przez Krakowskie Towarzystwo Techniczne w latach 1904–1906 budynek

nierowie i technicy ze wszystkich zaborów oraz z emigracji [6]. Najliczniejszy był udział przedstawicieli Galicji, których było 150, ale niewiele mniejsza, bo 120-osobowa, była delegacja Królestwa Polskiego. Można domniemywać, że była to nieoficjalna delegacja utworzonego – mimo trudności ze strony władz zaboru rosyjskiego – również po upadku Powstania Styczniowego „Stowarzyszenia Techników w Warszawie”. Data powstania tego Stowarzyszenia nie jest dokładnie znana, wiadomo jedynie, że pierwszy numer „Przeglądu Technicznego”, wydawanego przez Stowarzyszenie Techników w Warszawie, nosił datę 1866 r. Stowarzyszenie obejmowało wszystkie zawody inżynierskie, skupiało absolwentów uczelni zagranicznych i krajowych oraz dzieliło się na „koła zawodowe” i „koleżeńskie”. Domniemanie, że delegacja Królestwa Polskiego na I Zjazd Techników Pol-

w Krakowie przy ul. Straszewskiego 28, po remoncie w latach 1950–1951, stał się siedzibą Oddziału Krakowskiego NOT [6]. Z kolei w roku 1886 powstało „Poznańskie Towarzystwo Techniczne” [6, 7].

W 1882 r. istniejące towarzystwa organizowały w Krakowie I Zjazd Techników Polskich, w którym uczestniczyli inży-

skich reprezentowała Stowarzyszenie Techników w Warszawie wynika z faktu, że organizacją jej wyjazdu zajmowała się redakcja „Przeglądu Technicznego”, a w dyskusji przedjazdowej czynny udział wzięła też redakcja „Inżynierii i Budownictwa”. Z Wielkopolski przyjechało 30 osób zorganizowanych głównie przez przemysłowca *Napoleona Urbanowskiego*. Trzeba nadmienić, że dwutygodnik „Inżynieria i Budownictwo” powstał w 1879 r. jako drugie (po miesięczniku „Przegląd Techniczny”) czasopismo naukowo-techniczne i był wydawany do 1885 r. [2].

Podczas gdy I Zjazd Techników Polskich był rzeczywiście reprezentatywny dla trzech zaborów, to dwa następne, w latach 1886 i 1894, miały znaczenie jedynie galicyjskie, jeżeli nie – tylko lwowskie [4]. Inną innowacją dokonaną na drugim zjeździe był częściowy podział obrad na cztery sekcje fachowe, przy czym jedną z nich była Sekcja Architektoniczno-Budownicza; była to zapewne pierwsza manifestacja odrębności polskich inżynierów i techników budownictwa.

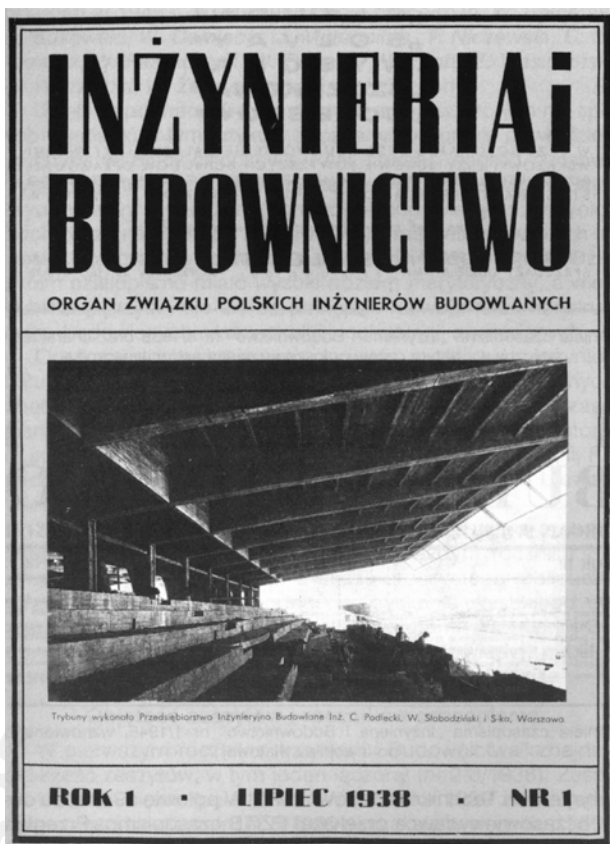
W 1888 r. półoficjalna „grupa techników” zrzeszyła się w Warszawskim Oddziale Towarzystwa Popierania Rosyjskiego Przemysłu i Handlu, a po dwóch latach przekształciła się w Sekcję Przemysłowo-Techniczną tego Oddziału. Jej nieoficjalnym organem był założony w 1866 r. i wznowiony po ośmioletniej przerwie (w 1875 r.) „Przegląd Techniczny”, a czołowym działaczem – inżynier budowlany, specjalizujący się w ogrzewnictwie, *Kazimierz Obrębowicz*. Z jego inicjatywy utworzono w Sekcji Przemysłowo-Technicznej kilka ugrupowań fachowych, zwanych delegacjami, z których pierwsza – architektoniczna – powstała w początkach 1898 r. [6].

W roku 1898 powstało w Warszawie „Stowarzyszenie Techników”. Zmieniło ono nazwę w 1915 r. na „Stowarzyszenie Techników Polskich w Warszawie”. Wybudowany w latach 1901–1904 własny budynek przy ul. Czackiego 3/5 (wówczas ul. Włodzimierskiej) jest obecnie głównym gmachem FSNT NOT.

Mówiąc o źródle ruchu stowarzyszeniowego budowlanych **trzeba nawiązać do Koła Inżynierii Lądowej Studentów Politechniki Warszawskiej (KILSPW)**, które powstało 5 lutego

Znaczek (bez wieńca) Koła Inżynierii Lądowej Studentów Politechniki Warszawskiej (1915–1939). Od roku 1921 (otoczony złotym wieńcem) był uznany za znaczek Seniorów KILSPW. Po roku 1924 został znaczkiem Koła Inżynierów Dróg i Mostów [4]

Winieta pierwszego zeszytu „Inżynierii i Budownictwa”

1916 r., wkrótce po utworzeniu w listopadzie 1915 r. polskiej Politechniki Warszawskiej [5]. W pierwszych dwóch latach w nazwie zamiast „Studentów” występowało słowo „Słuchaczy” [4]. Pierwszymi przewodniczącymi Koła byli [7]: *Leon Kin*, *Eugeniusz Jabłoński*, *Stefan Higesberger*. Koło pracowało do 11 listopada 1918 r., do czasu rozbrojenia Niemców w Warszawie oraz powzięcia ogólnej uchwały studentów o tymczasowym zawieszeniu wykładów i gremialnym wstąpieniu do Wojska Polskiego. Po odzyskaniu i obrońieniu niepodległości Polski w latach 1919–1920, ostatni Zarząd Koła zwołał w 1921 r. zebranie Studentów Wydziału Inżynierii Lądowej i zainicjował wznowienie działalności Koła. Powołano Komisję Organizacyjną pod przewodnictwem *Jana Zawistowskiego* [6]. Pierwsza grupa absolwentów Wydziału Inżynierii Lądowej PW, inżynierów dróg i mostów, utworzyła 2 maja 1921 r. Koło Seniorów KILSPW.

Jesienią 1923 r., na wniosek *Stefana Higesbergera*, powołano pod jego przewodnictwem Komitet Organizacyjny „Koła Inżynierii Dróg i Mostów Wychowanków Politechniki Warszawskiej”.

energiczne działania mające na celu zapewnienie możliwości uzyskiwania uprawnień budowlanych przez inżynierów dróg i mostów. Trzeba nadmienić, że aż do wybuchu II wojny światowej Koło odbywało corocznie przez 15 lat swoje Walne Zjazdy 2–3 maja w tym samym budynku STP [6].

Koło Inżynierów Dróg i Mostów (KIDiM) wychowanków Politechniki Warszawskiej prowadziło swoją działalność – na zasadach pełnej autonomii – przy Stowarzyszeniu Techników Polskich w Warszawie. Liczba członków Koła zwiększyła się od 70 (członkowie założyciele) do 848 (w 1939 r.). Jego kolejnymi przewodniczącymi byli: *Stefan Higesberger*, *Stanisław Pietkiewicz*, *Leon Schmidt-Borucki*, *Józef Różański*, *Eugeniusz Krzemieniewski*, *Władysław Przestępski*, *Władysław Skoczek*, *Jan Zawistowski* i *Tadeusz Kuhnke*. Koło rozwijało m.in. poradnictwo techniczne, pośrednictwo pracy, działalność odczytową i klubowo-towarzystwą. Jego członkowie jako zasadę przyjęli systematyczne podnoszenie swoich kwalifikacji i kierowanie się wymaganiami etyki w działalności i życiu koleżeńskim. Na pierwszym powojennym (w 1946 r.)

zebraniu Koła postanowiono nie wznowiać jego działalności.

Trzeba dodać, że po odzyskaniu w 1918 r. niepodległości przez Polskę nastąpił intensywny rozwój naukowy i techniczny w dziedzinie konstrukcji żelbetowych i stalowych, a następnie technologii i organizacji. Zaczął się kształtować zawód inżyniera budowlanego, formalnie zalegalizowany w Prawie budowlanym z 16 lutego 1928 r. Nim do tego doszło, w 1926 roku Ministerstwo Robót Publicznych spowodowało wystąpienie sporu dotyczącego uprawnień do prowadzenia robót budowlanych; wówczas takie uprawnienia mogli uzyskać tylko architekci. Koło Inżynierów Dróg i Mostów wystąpiło w tej sytuacji ze skargą do Najwyższego Trybunału Administracyjnego, który 18 lutego 1927 roku nakazał ustawowe uregulowanie sprawy oddzielnych uprawnień budowlanych dla architektów i konstruktorów. W związku z tym orzeczeniem prezydent Rzeczypospolitej wydał dekret z 16 lutego 1928 r. o „Prawie budowlanym”. W tym dekreście ustanowiono odrębne uprawnienia budowlane dla architektów, inżynierów oraz techników, choć ocenia się, że w dalszym ciągu architekci pozostawali na pozycji uprzywilejowanej.

Również w 1928 r. [3] utworzono w Kole Inżynierów Dróg i Mostów sekcję Budownictwa, którą do 1932 r. prowadził *Władysław Przestępski*, a później (do 1935 r.) *Stanisław Chłopicki*. Sekcja ta miała na celu m.in. podniesienie rangi naukowo-technicznej tych dziedzin budownictwa, które nie wchodziły w zakres inżynierii lądowej. Współpracowała ona m.in. z redakcją miesięcznika „Przegląd Budowlany”, wydawanego przez Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłowców Budowlanych RP od lutego 1929 r. W roku 1931 KIDiM utworzyły fundację stypendialną dla studentów PW, a w latach 1933–1934 – komisję pod przewodnictwem *Władysława Skoczka* do opracowania reorganizacji studiów w politechnikach w Warszawie i we Lwowie. Materiał ten stał się podstawą przeprowadzonej wówczas reformy studiów [4].

Naturalnym wynikiem rozwoju nowo powstałego zawodu inżynierów budowlanych była inicjatywa utworzenia własnej organizacji naukowo-technicznej i zawodowej. Taka inicjatywa wyszła

od sekcji Budownictwa, która zaproponowała utworzenia Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych (PZIB). W celu zrealizowania tej inicjatywy Zarząd KIDiM powołał Komisję Organizacyjną w składzie: *Władysław Przystępski* (przewodniczący), *Zygmunt Chabelski*, *Jerzy Nechay*, *Władysław Skoczek*, *Jan Zawistowski*, *Wacław Żenczykowski*. Komisja ta przygotowała Walny Zjazd KIDiM (2–3 maja 1934 r.) i Zjazd Założycielski PZIB (4–5 maja 1934 r.). Oba zjazdy odbyły się w gmachu Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie przy ul. Czackiego 3/5. Honorowy Komitet Organizacyjny Zjazdu Założycielskiego tworzyli [3]: przewodniczący – *Andrzej Pszenicki* (Politechnika Warszawska), zastępcy przewodniczącego – *Stefan Bryła* (Politechnika Lwowska), *Wacław Paszkowski* (Politechnika Warszawska), *Izidor Stella-Sawicki* (AGH w Krakowie), członkowie – *Emil Bratro* (Politechnika Lwowska), *Erwin Breneisen* (Ministerstwo Spraw Wojskowych), *Stanisław Brzozowski* (Łódź), *Bronisław Bukowski* (Warszawa), *Adam Kuryłło* (Lwów), *Izidor Luft* (Warszawa), *Władysław Przystępski* (KIDiM), *Józef Różański* (KIDiM), *Stefan Srokowski* (Gdynia), *Jan Zaus* (Poznań). Prezydium Zjazdu Założycielskiego wybrano w składzie: przewodniczący – *Andrzej Pszenicki* (Warszawa), sekretarz – *Jerzy Nechay* (Warszawa), członkowie – *Stefan Jaroszewski* (Gdynia), *Stefan Kaufman* (Katowice), *Michał Kolbuszewski* (Lwów), *Stefan Polański* (Kraków), *Franciszek Thomas* (Poznań), *Leopold*

Toruń (Warszawa). **Pierwszy** wybrany na Zjeździe **Zarząd Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych** tworzyli: *Andrzej Pszenicki* (prezes), *Stefan Bryła* i *Wacław Paszkowski* (wiceprezesi), *Jerzy Nechay* (sekretarz), *Wacław Żenczykowski* (skarbnik). Wybrano także Komisję Rewizyjną pod przewodnictwem *Izydora Lufta*. **Rozpoczęła się historia naszego Stowarzyszenia.**

Dziś – w „Roku PZITB” związanym z Jubileuszem 75-lecia Związku – trzeba złożyć hołd wszystkim, którzy działali na rzecz ruchu stowarzyszeniowego, w tym ruchu stowarzyszeniowego budowlanych, którzy swój wysiłek i talent poświęcili dla dobra wspólnego, budownictwa i Ojczyzny. Nawiązując na zakończenie niniejszego szkicu do słów *Rene Descartesa*: ... *ponieważ bardziej wzniosłą i chwalebniejszą rzeczą jest wyświadczać dobro innym, niż starać się o nie dla siebie samego, zatem największą skłonność ku temu mają dusze największe, które najmniej sobie cenią posiadanie dobra* ..., trzeba podkreślić, że takimi największymi duszami byli niewątpliwie Ci, którzy budowali zręby ruchu stowarzyszeniowego budowlanych, a następnie twórcy i działacze Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych. Wielu wybitnych bezinteresownych działaczy społecznych, takich dusz największych, skupiał i skupia również Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa, kontynuator chlubnych tradycji i dzieła PZIB. Można powiedzieć – cytując słowa Ojca Świętego Jana Pawła II – kierują

się oni maksymą, że *Człowiek jest wielki nie przez to, co posiada, lecz przez to, kim jest, nie przez to, co ma, lecz przez to, czym dzieli się z innymi.*

Stefan Pyrak

Piśmiennictwo

- [1] *Głomb J., Hnidec B., Kwasza W., Zybura A.*: Sto dwadzieścia lat Katedry Budowy Mostów. Lwów (1885–1945), Gliwice, Lwów (1945–2005). „Inżynieria i Budownictwo”, nr 4/2005.
- [2] *Krasnowski J., Pyrak S.*: Czy „Inżynieria i Budownictwo” ma już 125 lat? „Inżynieria i Budownictwo”, nr 6/2005.
- [3] *Kronika Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa 1934-1948-1974*. Centralny Ośrodek Informacji Budownictwa, Warszawa 1975.
- [4] *Kuczyński W.*: Komitet Nauki PZITB kontynuatorem inżynierskich tradycji kulturowych w życiu stowarzyszeniowym. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 9/1994.
- [5] *Nowakowski A.B., Pyrak S.*: O historii i dokonaniach ruchu stowarzyszeniowego budowlanych. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 11/1994.
- [6] *Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa*. Rys historyczny 1934-1948-1984. Centralny Ośrodek Informacji Budownictwa, Warszawa 1987.
- [7] *Stochel H., Podczaski A.*: Kronika Oddziału Warszawskiego PZITB. Centralny Ośrodek Informacji Budownictwa, Warszawa 1990.

Profesor dr hab. inż. Józef Kubicki laureatem nagrody im prof. Władysława Danileckiego

Komitet Trwałości Budowli Zarządu Głównego PZITB od wielu lat przyznaje nagrodę im. prof. *Władysława Danileckiego*. W roku 2008 nagrodą tą został uhonorowany prof. dr hab. inż. *Józef Kubicki*. Niżej przedstawiono w skrócie działalność Profesora w wymienionej dziedzinie. Po studiach chemicznych i rocznej pracy w Biurze Projektów „Biprochem” we Wrocławiu podjął pracę jako asystent w Katedrze Technologii Nieorganicznej Politechniki Wro-

clawskiej. Tu rozpoczął badania nad termofosfatami, tj. nawozami fosforowymi otrzymywanymi przez spiekanie lub stapianie surowców fosforowych (apatyty, fosforyty) z różnymi solami lub minerałami w celu przeprowadzenia fosforu w formę przyswajalną przez rośliny. Poszukiwanie nowej tematyki badawczej zbiegło się z potrzebami powstającego na Dolnym Śląsku przemysłu miedziowego. W związku z tym wyjechał w roku 1964 na

roczny staż naukowy na Uniwersytecie Technicznym w Dreźnie, gdzie pod kierunkiem prof. *Kurta Schwabego* i *Güntera Hensla* zapoznawał się z pracami elektorafinacji metali. Tam zetknął się z badaniami z zakresu korozji metali w układach wodnych. Dalsze pogłębianie znajomości procesów elektrochemii technicznej, a szczególnie procesów korozji umożliwił drugi wielomiesięczny staż naukowy w latach 1969-1970 w Politechnice Sztokholmskiej u prof. *Gösta Wranglena*. Zasadniczym powodem tego, że wiedzy we wspomnianych dziedzinach szukał za granicą była możliwość pełnej koncentracji na problemach naukowych i znacznie lepszy dostęp do nowoczesnej aparatury i bogatych zbiorów literatury, nie mówiąc o pogłębianiu znajomości języków obcych.

Od roku 1965 rozpoczął w macierzystej katedrze organizowanie Zakładu Elektrochemii Technicznej i Korozji. W roku 1969 po uzyskaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego został kierownikiem tego Zakładu. Prowadzone pod Jego kierownictwem prace naukowe dotyczyły początkowo zagadnień elektrochemii technicznej, a z czasem objęły problemy korozyjne i ochrony przed korozją. Pierwsze prace w tej dziedzinie dotyczyły ustalenia przyczyn korozji amoniakalnych agregatów chłodziarkowych. Jak wykazano w tych badaniach tworzący się w reakcji pary wodnej ze stałą magnetyt o strukturze dendrytycznej szybko zamykał cienkie rurki termosyfonowe i przerywał pracę agregatu chłodziarki. Odpowiednio dobrane inhibitory zapewniły kilkakrotnie dłuższą bezawaryjną pracę agregatów tego rodzaju chłodziarek z amoniakalnymi agregatami absorpcyjnymi. Dalsze prace objęły badania nad wpływem anionów typu Cl^- , SO_4^{2-} , HCO_3^- , obecnych w wodzie do picia, na korozję czystego glinu i jego stopów z manganem i magnezem. Ze względu na łatwą pasywację glinu i jego stopu w wodzie w badaniach posłużono się własnej konstrukcji elektrodą obrotową z mechanicznym usu-

waniem warstw tlenkowych z powierzchni glinu. Stosując wyższe szybkości obrotowe elektrody niż szybkość procesu pasywacji, uzyskano możliwość badania procesu korozji glinu w stanie aktywnym. Badania te wykazały, że obecny w wodzie jon HCO_3^- zmniejsza szybkość tworzenia się centrów krystalicznych, co hamuje podatność w tych miejscach na korozję wżerową. Wyniki tych badań, publikowane w języku polskim, zostały przetłumaczone, na zlecenie Komisji Energii USA, na język angielski. Z tymi badaniami ścisły związek miało badanie nad elektrycznymi warunkami formowania warstw pasywnych na glinie w roztworach wodnych z jodem Cl^- . Dalszą grupę prac obejmowały badania zachowania się stali chromowo-niklowych w roztworach podchlorynu sodowego. Ustalono, że ze zwiększeniem stężenia chloru aktywnego i temperatury zwiększa się ich podatność na korozję wżerową. Stale 1H18N9T, H18N10Mt i H17N13M2T ulegają w temperaturach 40° i 60°C korozji szczelinowej, a występuje ona nawet w temperaturze 20°C. Zasadniczy wpływ na występowanie korozji szczelinowej ma obecność w roztworze wodnym jonów ClO^- lub $\text{ClO}^- + \text{Cl}^-$. W tej grupie były również badania nad wpływem jonów typu MeO_4^{2-} , jak np. MoO_4^{2-} , WO_4^{2-} , CrO_4^{2-} na proces pasywacji stali chromowych w celu podwyższenia ich odporności na korozję wżerową. Najefektywniejszymi pasywatorami okazały się aniony chromianowe. Badania warstw pasywnych na stali były prowadzone we współpracy z ośrodkami naukowymi w USA i ZSRR, z użyciem metody spektroskopii Augera. Wykazały one korelację między budową tych warstw, a ich odpornością korozyjną. Warstwy pasywne zawierające więcej tlenu i mające większy stosunek Cr/Fe wykazały większą odporność na korozję wżerową.

Zespół prof. *Józefa Kubickiego*, wspólnie z Instytutem Technologii Elektronowej, po raz pierwszy w Polsce podjął próby modyfikacji warstw powierzchniowych sta-

li chromowych przez implantację jonami N^+ i B^+ , uzyskując poprawę odporności na korozję wżerową. Najobszerniejsze i wieloletnie były badania nad otrzymywaniem i zastosowaniem inhibitorów fosforoorganicznych do ochrony przed korozją wodnych układów chłodniczych, a w budownictwie – grzewczych. Inhibitory te charakteryzowały się także działaniem antyosadowym, a po części i biostatycznym. Były to pierwsze w Polsce badania dotyczące tych inhibitorów, prowadzone w pełnym cyklu badawczym, tzn. od syntezy ponad 100 związków, przez badania podstawowe ich właściwości adsorpcyjnych i inhibicyjnych, następnie badania modelowe, aż do technicznych w przemysłowych układach wodnych. Wieloletnie badania doprowadziły do wyselekcjonowania najbardziej efektywnych inhibitorów z tej grupy związków i ich opatentowania. Następnie, po opracowaniu w Zakładzie Profesora projektu procesowego, została uruchomiona pierwsza w Polsce produkcja fosforoorganicznego inhibitora w Zakładach „Hydromech” w Kowarach przy nadzorze autorskim kierowanym przez prof. *Józefa Kubickiego* i dr inż. *Piotra Falewicza*. Inhibitor ten został wdrożony do ochrony przed korozją i wytrącaniem osadów mineralnych w kilku zakładach przemysłowych w kraju. Osiągane wyniki stawiały inhibitor na równi z najlepszymi inhibitorami tej grupy w świecie. Prace te uzyskały w 1989 r. nagrodę zespołową I stopnia ministra edukacji narodowej. Z zakresu korozji metali były prowadzone także badania nad wpływem składu warstw tlenkowych i fosforanowych na miedzi oraz zawartości węgla powierzchniowego z procesów przeróbki plastycznej na korozję wżerową w wodach naturalnych.

W latach dziewięćdziesiątych obszerne badania z zakresu korozji stali zbrojeniowej w żelbecie podjął prof. *Józef Kubicki* wraz ze swoimi współpracownikami oraz z prof. *Adamem Zyburą* z Politechniki Śląskiej. Wspólne badania uwzględniały wpływ szeregu czynników, takich

jak skład środowiska i warunki ekspozycji oraz wpływ naprężeń i rys w żelbecie pod kontrolowanym obciążeniem elementów żelbetowych, a także rozkład potencjałów i prądów korozji w stali zbrojeniowej. Wykorzystując wyniki tych badań zaproponowano model ogniwa korozyjnego w zarysowanych belkach żelbetowych. Kolejnym tematem wspólnych badań były poszukiwania inhibitorów ochrony stali przed korozją w żelbecie.

W latach 1976-1990 prof. Józef Kubicki był członkiem grupy zajmującej się problemem badawczym w RWPG pt. „Środki i ochrona przed korozją”. W okresie 1987-1993 brał udział w pracach Komitetu PAN „Eksploatacja maszyn i majątku trwałego”. Od roku 1978 do 1988 był przewodniczącym Sekcji ds. Ochrony przed Korozją przy ZG SITPChem, w latach 1988-1993 przewodniczącym Polskiego Komitetu Naukowo-technicznego ds. Korozji przy ZG

NOT oraz przedstawicielem tego Komitetu do Europejskiej Federacji Korozji we Frankfurcie nad Menem. W latach 1987-1996 przewodniczył Radzie Programowej czasopisma „Ochrona przed Korozją”.

W okresie przewodniczenia przez Profesora Komitetowi Naukowo-Technicznemu ds. Ochrony przed Korozją przy ZG NOT m. in. opracowano opinie o akcie prawnym Prezesa Rady Ministrów w sprawie ochrony przed korozją środków majątku narodowego oraz o akcie prawnym ministra przemysłu w sprawie zasad, warunków i organizacji technicznego nadzoru korozyjnego. Komitet nadzorował szereg konferencji korozyjnych, w tym szczególnie ważną w tym czasie kolejną III ogólnopolską konferencję „Korozja 90” we Wrocławiu oraz zorganizował spotkanie z producentami aparatury pomiarowej z dziedziny korozji. Pod patronatem Komitetu został wydany informator

korozyjny „Ochrona przed Korozją” pod redakcją prof. Janusza Flisa.

W uznaniu zasług organizacyjnych i szkolenia w dziedzinie korozji (12 zorganizowanych konferencji) Profesor został wyróżniony srebrną Odznaką NOT i złotą Odznaką „Zasłużony dla przemysłu chemicznego”.

Od roku 1985 prof. Józef Kubicki jest członkiem Komitetu Trwałości Budowli ZG PZITB. W ramach tej działalności brał czynny udział w organizacji konferencji naukowo-technicznej KONTRA, poczynsz od 1994 roku. Wspomagał również kursy podyplomowe na temat trwałości i ochrony przed korozją w latach 1994-2003, organizowane przez Komitet w Warszawie, Kielcach i we Wrocławiu. Warto podkreślić niezwykłą życzliwość Profesora, a także dbałość o rozwój młodej kadry naukowej.

Jerzy Karyś

Co dalej z technikami?

Na pierwszym planie – stoją od prawej – Wiktor Piwkowski, Mieczysław Piotrowski i Anna Hyla

W dniu 3 października 2008 roku na zaproszenie Koordynatora Śląskich Zarządów Oddziałów w Bielsku-Białej, Częstochowie, Gliwicach i Katowicach gościł w Katowicach Przewodniczący Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa Kol. Wiktor Piwkowski. Celem wizyty było zapo-

znanie się w Państwowych Szkołach Budownictwa w Bytomiu z realizacją „Programu nauczania” w średnich szkołach technicznych. W czasie spotkania oceniono obowiązujący i realizowany program pod kątem zabezpieczenia kadry inżynierijno-

technicznej dla całego procesu inwestycyjnego. W spotkaniu uczestniczyli: Koordynator Wojewódzki PZITB Andrzej Nowak, Wiceprzewodniczący Zarządu Oddziału Marian Ostapczyk, Prezes Honorowy Zarządu Oddziału Mieczysław Piotrowski.

Wybór tej szkoły był podyktowany blisko 65-letnią działalnością, wspianą historią i dużym doświadczeniem kadry pedagogicznej w zakresie kształcenia średniego dozoru technicznego w branży budowlanej. W czasie wizyty Przewodniczący PZITB zapoznał się z historią i problemami bieżącymi szkoły, a także dokonał przeglądu bazy dydaktycznej do kształcenia teoretycznego i praktycznego. Uczestnicy spotkania zwiedzili szkołę i rozmawiali z młodzieżą oraz nauczycielami głównych przedmiotów zawodowych. Podczas spotkania surowej i bardzo krytycznej ocenie poddano obowiązujący program nauczania 4-letniego technikum na podbudowie gimnazjum. Stwierdzono, że plan nie spełnia on oczekiwań środowiska inżynierijno-technicznego budownictwa. Dotyczy to szczególnie liczby godzin przeznaczonych na przedmio-

Spotkanie z nauczycielami przedmiotów zawodowych w P.S.B – Bytom. Dyskusja nad aktualnie realizowanym programem nauczania (niezbędny zakres zmian na lata następne)

ty zawodowe, treści programowych (zakresów specjalizacji), form ich realizacji.

Dotychczasowy stan rzeczy spowodował pozbawienie techników budowlanych uprawnień w stosownym zakresie. W konsekwencji spowodowało to:

- brak kadry inżynieryjno-technicznej do sprawowania samodzielnych funkcji technicznych; dotyczy to szczególnie małych budów,
- katastrofalny stan BHP w budownictwie (w 2007 roku w wypadkach przy pracy w budownictwie w całej Polsce poszkodowanych zosta-

ło 8895 osób, tj. 12,8% więcej niż w 2006 roku).

- nieprzestrzeganie poprawnej technologii oraz robót budowlanych na budowach.

W czasie spotkania z kadrą wykładowców przedmiotów zawodowych i dyrektacją szkoły, którą reprezentowała mgr Anna Hyla, stwierdzono, że aby zwiększyć zainteresowanie szkolnictwem budowlanym (podstawowym i średnim technicznym) młodych ludzi, należy zorganizować na terenie miast Ośrodki Doradztwa Zawodowego Budownictwa, które głównie będą współpracować z uczniami szkół gimnazjalnych, określając zainteresowanie i predyspozycje do wykonywania zawodu.

W Technikach (PSB) i Zasadniczych Szkołach Budowlanych należy:

- zmienić – uaktualnić program nauczania;
- uwzględnić zapotrzebowanie rynku pracy;
- wyjść naprzeciw oczekiwaniom przedsiębiorstw budowlanych;
- sprostać wymogom Ustawy o samorządzie zawodowym inżynierów budownictwa (samodzielne funkcje techniczne).

Programy te będą stanowiły o podstawach merytorycznych przywrócenia technikom budowlanym uprawnień

budowlanych w ograniczonym zakresie. O ważności tego przedsięwzięcia świadczy fakt, że problem o którym mowa znajduje się na pierwszej pozycji Programu Przedsięwzięć PZITB na lata 2008–2011 i koordynowany jest osobiście przez Kol. Wiktora Piwkowskiego. W tych poczynaniach PZITB ma pełne poparcie Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa w osobie prezesa prof. dr. hab. inż. Zbigniewa Grabowskiego oraz podsekretarza stanu w Ministerstwie Infrastruktury Olgierda Dziekońskiego.

Uwagi i wnioski końcowe:

- Dyrektor PSB mgr Anna Hyla potwierdziła gotowość do podjęcia pracy nad zmienioną koncepcją programów nauczania zawodowego;
- Spotkanie uznano za bardzo pożyteczne; przyjęto potrzebę częstszych kontaktów w aspekcie opracowania nowej koncepcji kształcenia młodych kadr budownictwa;
- Przewodniczący PZITB Kol. Wiktor Piwkowski stwierdził, że jego zdaniem PSB w Bytomiu ma wszelkie dane do podjęcia się pilotażu i wdrożenia zmodyfikowanego programu kształcenia techników dla budownictwa.

Do Oddziałów PZITB

W ramach współpracy organizacji budowlanych z krajów Grupy Wyszehradzkiej, PZITB wraz z PIIB przystępuje do opracowania kolejnego, IV tomu wydawnictwa pt. "Zabytki Techniki Krajów Grupy Wyszehradzkiej". W związku z tym do wszystkich Oddziałów PZITB

została wysłana prośba o przygotowanie propozycji dotyczących zabytków techniki w Polsce, które powinny się znaleźć w tej publikacji. Charakterystyka każdego obiektu powinna zawierać: nazwę i lokalizację zabytku wraz z mapą, dane właściciela zabytku, krótką histo-

rię obiektu, a także rysunki i fotografie archiwalne. Opis architektoniczno-budowlany obiektu powinien zawierać fotografie aktualnego stanu oraz dane uzupełniające: możliwość dojazdu, godziny zwiedzania, strona www.

Zgłoszenia należy przysyłać do 31 stycznia 2009 roku na adres: Zygmunt Rawicki, Małopolska Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa, ul. Czarnowiejska 80, 30-054 Kraków.

Zmiany w Komitecie Organizacyjnym Konkursu PZITB Budowa Roku

Uchwałą Prezydium ZG PZITB zatwierdzony został skład nowego Komitetu Organizacyjnego Konkursu PZITB Budowa Roku na kadencję 2008-2011. W Komitecie Organizacyjnym Konkursu

Budowa roku zasiadają:

Kol. Zygmunt Rawicki – przewodniczący
Kol. Jerzy Majewski – wiceprzewodniczący
Kol. Stefan Pyrak – wiceprzewodniczący

Kol. Danuta Marcinkowska – sekretarz oraz członkowie: Teresa Jakutowicz, Jerzy Wójcicki, Elżbieta Kuśmierczyk, Kajetan Marcinkowski, Marian Persona, Agnieszka Stachecka-Rodziewicz, Jan Szpak, Jan Witkowski i Teresa Paczkowska.